

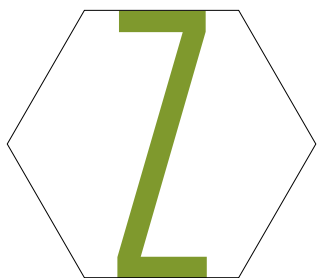
“Ik ontpluf van de schoonheid die ik ervaar”

INTERVIEW MET JELLE DIERICKX OVER BEETHOVEN

“Het Beethovenjaar is hét moment om de onbekende, verstilde kant van de componist te verkennen,” zegt Jelle Dierickx. De internationaal gerenommeerde organisator van festivals als Musica Divina, waar Davidsfonds Academie in oktober een dagevenement organiseert, beweegt hemel en aarde om zijn publiek momenten van verstillings te bieden. “Momenten waarop ze even hun ademnood vergeten en meezinderen met de kosmos.”

TEKST: KATRIEN STEYAERT

De begijnhofkerk
in Hoogstraten
waar Musica Divina
plaatsvindt.

Zo verschrikkelijk koud, hier kan ik niet leven. Die gedachte is intussen lang vervlogen, maar ze kwelde Jelle Dierickx in 2009, tijdens zijn eerste winter sinds hij naar Berlijn was verhuisd voor de liefde. Zijn vrouw is Anke Buckentin, Duitse fluitiste en organisator van het vermaarde Musikfest Berlin. “Daar komen de allergrootsten voorbij,” glundert haar man tijdens ons Zoom-interview. “Vorig jaar lieten ze bijvoorbeeld topdirigent John Eliot Gardiner met het Orchestre Révolu-

tionnaire et Romantique de opera *Benvenuto Cellini* van Hector Berlioz vertolken. Sorry, maar dat niveau overstijgen ze nergens, ook niet in België. Ik moet wel zeggen: de grote, officiële scène is in ons land minder conservatief dan in Duitsland, waar de underground wel veel levendiger is. Dan beslist een groepje steengoede muzikanten om de week erop *Tosca* van Puccini uit te voeren, met eigen teksten en beelden, in een kelder. Ze keren terug naar de essentie, zonder de grote machinerie.”

Beethoven Bubbels

Dierickx was als organisator zelf nooit bang om een dwarse koers te varen. “Het publiek gaat meestal naar wat het kent, alsof het onbekende een jungle is waar een tijger hen gaat opvreten. Het is mijn taak om te zeggen dat die tijger er niet is en dat de jungle net spannend is om

→

Wie is Jelle Dierickx?

Jelle Dierickx (43) is musicoloog en bouwde na het behalen van zijn doctoraat in 2006 een stevige reputatie op als festivalorganisator. Van 2006 tot 2011 trok hij als artistiek coördinator van het Gent Festival van Vlaanderen talloze artiesten met wereldfaam aan. Daarnaast bedacht hij eigenzinnige formats en verzorgde hij jarenlang de artistieke invulling van het Rotterdam Philharmonic Gergiev Festival (2011-2012) en de Musikfestspiele Potsdam Sanssouci (2012-2017). Tegenwoordig is hij curator van Concentus Moraviae, een internationaal muziekfestival in dertien Tsjechische steden, en directeur van Festival van Vlaanderen Mechelen/Kempen dat in de lente Lunalia en in het najaar Musica Divina organiseert.

Dagevenement bij Musica Divina

Op zaterdagmiddag 3 oktober 2020 kun je deelnemen aan het dagevenement van Davidsfonds Academie bij Musica Divina in en rond het begijnhof van Hoogstraten. Als festival dat zich focust op stilte, onthaasting en het religieuze erfgoed van de Kempen, helpt Musica Divina het principe van een gezonde geest in een gezond lichaam waar te maken. Muziek zorgt immers voor zuurstof, voor schoonheid en afen toe zelfs voor een ervaring van het sublieme. In de begijnhofkerk laten de Noorse Benedicte Maurseth en de Belg Benjamin Glorieux muziek uit het hoge noorden in dialoog gaan met de beruchte eerste suite voor cello van J.S. Bach. Vooraf gaat Jelle Dierickx in gesprek met Benedicte Maurseth.

INFO www.davidsfonds.be/academie en www.musica-divina.be.

Benjamin Glorieux

→ te ontdekken. Waarom altijd beluisteren wat je al kent, of beter gezegd denkt te kennen? Zelfs na bijna 20 jaar als gediplomeerd musicoloog ga ik nooit pretenderen dat ik Bach doorgrond. Ik zwem elke keer in zijn muziek, als voor het eerst.”

Hetzelfde geldt voor die andere grootmeester, Beethoven. “Ik heb niet de arrogantie om te beweren dat ik begrijp wat hij met zijn laatste strijkkwartetten wilde zeggen. Ik voel alleen dat het is alsof hij alleen nog harmonieën gebruikt waarmee hij zich aansluit bij iets groters, een godheid misschien, maar dat is multi-interpreteerbaar. Zelfs Beethovens tijdgenoten konden niet precies vatten wat hij bedoelde. Daarom vind ik het zo’n probleem als hij wordt gereduceerd tot een paar werken zoals de 9de symfonie. *Taratata!* Grootse finale! Ik geef toe, als jong ventje was ik ook onder de indruk van zijn Sturm und Drang,

maar het mooie is dat ik na een half leven ook uitkwam bij zijn veel onbekendere, verstilde kant.”

“Hij heeft zoveel vocaal werk geschreven, maar ik kende daar, zoals iedereen, lange tijd niets van. Ondertussen vind ik zijn cyclus *An die ferne Geliebte* hét essentiële stuk, waarin hij alle liederen prachtig met elkaar verbindt en er zo’n grote liefde mee verklankt dat het bijna niet te bevatten is. Telkens als ik voor het werk met de trein door Europa reis – ik neem al drie jaar geen vliegtuig meer – luister ik er minstens één keer naar. Ik ben zo blij dat Reinoud Van Mechelen het live bracht tijdens Beethoven Bubbels (*een zomerse driedaagse in Mechelen, ter vervanging van het door corona geannuleerde Lunalia, dat Dierickx coördineert*, red.)”

“Nog onderbelicht: Beethovens kleine canons waarin hij blijk gaf van veel humor. Dat is zo’n kant van hem

De Noorse
Benedicte Maurseth

die we vaak over het hoofd zien, net zoals zijn gewiekste zakeninstinct. Daarom zijn cursussen zoals *250 jaar Beethoven* van Davidsfonds Academie, die veel facetten van hem belichten, van zo'n groot belang. Al wordt er maar één deelnemer gegrepen door iets wat hij nog niet wist of kende, dan is het toch de moeite waard."

Een vrij, zoekend individu

"Er verscheen net ook een zeer aanbevelenswaardig boek: *Der empfindsame Titan*, vrij vertaald *De gevoelige reus*. De schrijfster is Christine Eichel, niet toevallig een vrouw – vrouwen zijn nu eenmaal intelligenter dan mannen. Eichel bevestigt me in mijn idee dat we van Beethoven geen god moeten maken, maar hem moeten zien zoals hij was: een mens zoals jij en ik. Ik ben er heilig van overtuigd: we zijn allemaal Beethoven, we hebben het allemaal in ons, alleen kunnen of durven sommigen er niet naar luisteren."

"In het Beethovenjaar – zijn geboorte is 250 jaar geleden – moeten we hem niet nog eens op een voetstuk zetten," vervolgt Dierickx. "We moeten niet alleen zijn grootse werken uitvoeren, laat staan ze recupereren. Alle machthebbers, van nazi's tot socialisten en Europese leiders, hebben Beethoven gebruikt, terwijl hij net het vrije, zoekende individu belichaamt. Mijn theorie is dat hij de eerste componist in de geschiedenis is die zich als zo'n zoekend individu uitdrukt. Hij heeft geen vaste thema's of eindes, nee, hij varieert erop, lijkt te stoppen, maar bedenkt dan dat hij toch nog meer te vertellen heeft. Mozart zal dat zoekende als mens ook al gehad hebben, maar kon dat nog niet in zijn werk onderbrengen."

Dat diepmenselijke is precies de alfa en omega van Dierickx' praktijk. "Ik raak er meer en meer van overtuigd dat dat is waarom ik doe wat ik doe: om mensen te laten meetrillen met de kosmos. Dat klinkt etherisch, maar het is zo essentieel je deel van een groter geheel te voelen, de schoonheid daarvan te zien. Resoneer je niet meer mee, dan sterf je af als een bleek koraal."

Zachte rem

"Ik ben waarschijnlijk de gelukkigste mens op aarde omdat ik als festivalmaker al het meest grandioze heb kunnen horen en ervaren. Ik ontplof bijna van de schoonheid. Daarom vind ik het zo jammer dat de meeste media heel erg focussen op negativiteit. Die is er natuurlijk, zo naïef ben ik niet, maar ze vergeten er de even reële schoonheid tegenover te zetten. Mijn taak als organisator is om die door te geven. Veel van mijn collega's wanen zich belangrijker dan dat en komen graag op de voorgrond, maar wij zijn alleen het medium."

Getuige de emotionele reacties die hij van zijn publiek krijgt, is dat medium nochtans van groot belang. "Tijdens *Musica Divina (het festival in Kempense kerken, abdijen en begijnhoven, red.)* kregen we vorig jaar bij acht van de negen concerten een staande ovatie en onlangs ontving ik een mail van een toeschouwer die me bedankte voor een moment van licht dat tot hem was gekomen. Daarvoor doen we het."

"Het is een immense uitdaging, maar we proberen altijd mensen een plek te bieden ver van het lawaai. Tegenwoordig is er overal lawaai,

We zijn allemaal Beethoven, we hebben het allemaal in ons, alleen kunnen of durven sommigen er niet naar luisteren

Het thema van Musica Divina is *Zuurstof voor de ziel*. "Dat sloeg aanvankelijk op de klimaatproblematiek, en die blijft groot en relevant, maar sinds corona verwijst het tegelijk naar de ademnood waaraan velen van ons lijden."

→ niet alleen van auto's, vliegtuigen en mp3-spelers, maar ook van al die meningen die continu verkondigd worden. Dat maakt de nood aan stilte en onthaasting bij veel mensen extreem groot, maar het is niet simpel om ze te vinden. Je moet ook oppassen voor je hart, want het kan een schok zijn om in je leven van 200 per uur plots de handrem aan te trekken. Musica Divina handelt dus zacht en bedachtzaam, maar met de expliciete bedoeling om ons publiek even los te weken van hun zorgen en hen voor de volle 100 procent te laten opgaan in ons muzikale verhaal."

De kunst van echt luisteren

De slagzin van Musica Divina luidt dit jaar niet toevallig *Zuurstof voor de ziel*. "Dat sloeg aanvankelijk op de klimaatproblematiek, en die blijft groot en relevant, maar maar sinds corona verwijst het tegelijk naar de ademnood waaraan velen van ons lijden. De Koreaans-Duitse filosoof Byung-Chul Han omschrijft onze samenleving treffend als de vermoeide samenleving. Met mijn concerten wil ik die vermoeidheid eventjes wegnemen of transformeren. Met de nadruk op eventjes, want wij veranderen de wereld niet,

**Alle machthebbers,
van nazi's tot
socialisten en
Europese leiders,
hebben Beethoven
gebruikt**

we veroorzaken in het beste geval kleine revoluties."

In de loop van zijn eigen traject, van de jeugdmuziekschool waar hij dwarsfluit en fagot leerde – dat geweldige instrument dat zowel melancholisch als vrolijk kan zijn – tot zijn hoogdagen als organisator, beseftte hij steeds duidelijker waar die *revolutietjes* om draaien: het publiek weer leren luisteren. "Dat lukt 80 procent van de keren niet, maar ik doe het voor die andere 20 procent. Want hoe meer je met muziek bezig bent, hoe beter je leert luisteren naar anderen en naar de wereld, en hoe meer je voorbij de woorden geraakt. We zijn zo getraind om de semantische betekenis te achterhalen, terwijl aarzelingen of leegtes tussen de zinnen soms veel meer zeggen over de echte zorgen, gedachten of passies van mensen. *Deep listening*, de tijd nemen om naar elkaar te luisteren, zou van de wereld echt een betere plek maken."

"Ik krijg natuurlijk vaak te horen: 'Ja maar, jij bent een specialist.' Maar ik heb dezelfde oren, ogen en hersenen als alle anderen. En zelf moet ik het ook nog altijd leren. Ik heb het geluk gehad enorm goede mento-

ren op mijn pad te vinden, maar het blijft een weg die ik moet afleggen. Ik zal daar pas mee stoppen wanneer ik mijn laatste adem uitblaas.”

Zingend Nietzsche achterna

Voor die tijd wil hij absoluut nog zijn zoon en dochter – ze zijn acht en vijf – de liefde voor muziek meegeven. “Spelenderwijs, hè,” voegt hij er snel aan toe. “Het is nooit een verplichting. Ze horen al van in de buik muziek en mogen van ons nu verschillende instrumenten uitproberen. Hier een nootje, daar wat krassen, tot ze aan iets blijven hangen. Bij mijn zoon is dat de piano. Hij zingt ook in verschillende koren. Dat is nog zoiets: mensen klagen erover hoe erg ze in de lockdown live-muziek hebben gemist, maar je kunt toch gewoon zelf zingen? Dat kan iedereen. Doe het samen met je familie, dat blijft de essentie.”

“Tijdens die lockdown heb ik bewust nauwelijks platen opgelegd. Ik had genoeg aan het geluid van de wind en de vogels in onze *Schrebergarten*, een typisch Oost-Duitse volkstuin, op twintig minuten rijden van ons huis in het centrum van de stad. Ik heb er keihard gewerkt, uit frustratie omdat Lunalia (*het andere*

festival dat hij in Vlaanderen coördineert, red.) door corona in het water was gevallen. Het was de eerste keer in twintig jaar dat ik een festival moest afzeggen en dat deed fysiek pijn. Ik ging door de klassieke stadia van ontkenning, kwaadheid, depressie en berusting. Maar ondertussen heb ik nog nooit zoveel komkommers en bessen gekweekt – we krijgen de oogst niet op.”

Hij lacht, voor de tiigste keer in dit gesprek. Dit is een man die sprankelt, dankzij de muziek, ongeacht of hij die nu hoort in zijn knusse moestuin of in een magistrale concertzaal. Hij knikt. “Nietzsche had echt gelijk: zonder muziek zou het leven een vergissing zijn.”

Boek en cd's over Beethoven

Wil je meer lezen of horen over Beethoven? Kijk dan zeker eens in ons aanbod boeken en cd's waarmee je lid kunt worden van onze vereniging. Je vindt er bijvoorbeeld de Beethovenbiografie van Jan Caeyers en een tiendelige cd-box met alle pianosonates van Beethoven gespeeld door André De Groot.

INFO www.davidsfonds.be/boeken